

Žydintys
EUGENIJOS
ŠIMKŪNAITĖS
metai

© Eugenijos Šimkūnaitės
labdaros ir paramos fondas, 2021
© Žuvėdra, 2021

Dr. E. Šimkūnaitė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

**NUTARIMAS
DĖL 2020 METŲ PASKELBIMO EUGENIJOS ŠIMKŪNAITĖS METAIS**

2019 m. birželio 27 d. Nr. XIII-2272
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas,
atsižvelgdamas į tai, kad 2020 m. sukanka 100 metų, kai gimė habilituota biologijos mokslų daktarė Eugenija Šimkūnaitė;

įvertindamas tai, kad Eugenija Šimkūnaitė išstudijavo ir moksliskai aprašė daug vaistažolinių augalų, gebėjo lyginti lietuvių vaistažolininkystės ir liaudies medicinos patirtį;

pabrėždamas, kad daug dėmesio buvo skiriama jaunimui sudominti vaistiniais augalais, organizuota Neakivaizdinė jaunųjų vaistažolininkų mokykla neformaliajam mokinių švietimui;

siekdamas pažymėti Eugenijos Šimkūnaitės 100 metų gimimo jubiliejų, skatinti Lietuvos visuomenę domėtis vaistiniais augalais, n u t a r i a:

1 straipsnis.

Paskelbti 2020 metus Eugenijos Šimkūnaitės metais.

2 straipsnis.

Pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

- 1) iki 2019 m. spalio 1 d. parengti Eugenijos Šimkūnaitės metų minėjimo programą ir ją patvirtinti;
- 2) 2020 metų valstybės biudžete numatyti lėšų Vyriausybės patvirtintai Eugenijos Šimkūnaitės metų programai įgyvendinti.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis

Įvadas

Birutė Karnickienė

*Habil. dr. Eugenijos Šimkūnaitės išvalgos –
ji regėjo plačiau ir aiškiau*

Nuošė nužydėjo Eugenijos Šimkūnaitės metai, darsyk mums visiems priminę nepaprastai turtingą mokslininkės, vaistininkės, visuomenės švietėjos, aktyvios visuomenininkės indėlį Lietuvos mokslui ir praktikai, jos biografiją, patarimus, kurie kaip niekada aktualūs šiuolaikiškiems visuomenės nariams.

Nedaug buvo ir yra mokslininkų, kurie skirtų tiek daug laiko ir gebėtų taip populiariai ir vaizdžiai aiškinti savo tyrimų išvadas visuomenei, kaip tai darė habil. dr. Eugenija Šimkūnaitė. Galbūt kaip tik tai ir pelnė jai visuotinę pagarbą. Drįstu teigti, kad habil. dr. Eugenijos Šimkūnaitės skelbtos tiesos nesensta ir šiandien. Vaistinių augalų tyrinėtoja, liaudies medicinos žinovė, puiki lektorė, botanikos žinovė, reikli operos vertintoja Eugenija Šimkūnaitė buvo viena atkakliausių sveiko gyvenimo būdo propaguotojų.

„Labai svarbią reikšmę sveikatai turi taisyklingas darbo ir poilsio kaitaliojimas, protingas naudojimas saule, vandeniu, tyru oru, racionalus maitinimasis“ – rašė Eugenija Šimkūnaitė, klodama pamatus naujai kryptčiai medicinoje – sveikos gyvensenos, – kuri šiandien vis aktualesnė.

Habil. dr. Eugenija Šimkūnaitė pralenkė laiką, skatindama į pacientą žvelgti individualiai. Jos konsultacijos rėmėsi atsakinga medicininių tyrimų analize bei išsamium visos giminės sergamumo ir negalavimų aprašu. „Sveikatą turime visam gyvenimui tik vieną, tad stenkimės, kad sąmoningai ar nesąmoningai neatsistotume ligos pusėje. Gydytis – ne kortomis lošti, rizikuoti nevalia.“ Šiuos habil. dr. E. Šimkūnaitės žodžius, šias nuostatas, kuriomis ji vadovavosi konsultuodama jos pagalbos prašiusius žmones, galėtume vertinti kaip norą išvelgti genetinį paciento paveldą. Dėl šito svarbos dabar medicina jau neabejoja.

Mokslininkė labai vertino ir skatino žmogaus ir gamtos nedalomą ryšį, žmogų suvokdama kaip gyvosios gamtos dalį. Tuo ji grindė gyvybinį gamtos apsaugos būtinumą kaip žmogaus išlikimo sąlygą ir sergamumo prevenciją. Ir turbūt svarbiausia, ko Ji mus mokė – tai nesavanaudiško bendravimo. Tai taip aktualu šiuolaikinei, į individualizmą linkusiai visuomenei. 75-ojo gimtadienio šventėje Tauragnuose ji išsakė savo gyvenimo kredo, paliko, kad įsimintume ir vadovautumės gyvenime. „Jei žmogus ką nors nori rasti, ieško ir negalvoja įsidėti tik į savo kišenę, tai būtinai randa, o jei nori į savo kišenę ir dar iš kito kišenės – apie paparčio žiedą nė negalvok.“

Dviejų disertacijų autorė brangino žinias, jų svarbą ir skatino mokytis visą gyvenimą, jau nuo vaikystės.

„Ko neišmoko dar žįsdamas, neišmoks ir žildamas“ – rašė Eugenija Šimkūnaitė.

Noriai savo žiniomis dalinosi, jos parašytų daugiau kaip 700 straipsnių buvo galima rasti dažname to meto žurnale ir laikraštyje.

Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondas kviečia prisiminti jos išmintingus patarimus, skaityti vaizdinga, gyva kalba parašytas knygas ir naudotis jos sukaupta išmintimi. Tai ypač svarbu dabar, kai esame ypatingoje situacijoje dėl koronaviruso.

E. Šimkūnaitė rašė: „Kai pasaulis atsiduria kritinėje būsenoje, laikas pasižiūrėti, kur mūsų šaknys...“

Tad ir semkimės stiprybės iš Eugenijos Šimkūnaitės straipsnių, jos aprašytų patirčių, nutikimų, parodančių sveikatinančias gamtos galimybes, kai jos teisingai naudojamos.

Ji buvo žinomas ir gerbiamas žmogus visuose rajonuose, atokiausiose vietovėse laukdavo jos paskaitų – dabar visi galime tai prisiminti ir atsigręžti į jos mokymus ir aktualius patarimus. Taip pagerbsime žymiąją tautietę ir rasime naudos sau, savo sveikatai. Studijuokime jos palikimą.

Fondas dėkoja visiems, kurie savo darbais prisideda prie Lietuvai svarbios, unikalios asmenybės atminimo.

2020-ieji – Eugenijos Šimkūnaitės metų atgarsiai ir spalvos

Birutė Karnickienė

Lietuvos Respublikos Seimas 2020-uosius yra paskelbęs Eugenijos Šimkūnaitės metais. Už šį nutarimą balsavo LR Seimo nariai: 102 – už, 1 – prieš, 2 – susilaikė.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė Sveikatos apsaugos ministerijos teikimu pritarė habilituotos biologijos mokslų daktarės Vilniaus universiteto dėstytojos Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečio minėjimo planui. Plane, kuris parengtas bendradarbiaujant su Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondu, numatyta įamžinti Lietuvos nacionalinio kultūrinio paveldo puoselėtojos, knygų, straipsnių autorės atminimą, pristatant jos darbus, rengiant konferencijas, įvairius švietėjiškus renginius, edukacines programas visoje Lietuvoje.

Įsimintiniausi renginiai nuo paskaitų iki arbatų skanavimo

Eugenija Šimkūnaitė mokėjo pažinti žmones ir išvelgti jų vertybes, sujungti juos bendravimui. Tai liudija ir gausūs renginiai, pagerbusieji Žolių karalienės atminimą. LR Vyriausybės patvirtintame Eugenijos Šimkūnaitės metų minėjimo plane buvo numatyta daugiau kaip septynios dešimtys įvairių

priemonių. Ir nors jokio finansavimo iš Vyriausybės nebuvo skirta, vis tik jų įvyko daugiau kaip penkios dešimtys. Aktyviai įsijungė akademinė bendruomenė, farmacininkai, vietos bendruomenės, mokyklos, bibliotekos, kultūros centrai, botanikos sodai, laikraščių ir žurnalų redakcijos, Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejus, Medardo Čoboto Trečiojo amžiaus universitetas. Renginių galėjo būti žymiai daugiau, jei ne pandemija, nors ir šiuo atveju rasta sprendimų – renginiai kėlėsi į virtualią erdvę.

Simboliška, kad Eugenijos Šimkūnaitės metus vasario 1 d. Vilniaus dailės akademijos gotikinėje salėje pradėjo į kasmetinę sueigą susirinkę Vilniaus uteniškių kraštiečių klubo „Indraja“ [tarp jo kūrėjų 1989 m. buvo E. Šimkūnaitė] dalyviai su jos artimiausiais bičiuliais, idėjų bei darbų tęsėjais iš Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondo – „atvėrė metų vartus“. Vilniuje gyvenančių uteniškių būrį papildė gausi delegacija iš Utenos rajono: seniūnijų, mokyklų, savivaldybės, kultūros, švietimo įstaigų, regiono žiniasklaidos atstovų. Čia buvo pristatytas Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijos studento Luko Paukštės sukurtas Eugenijos Šimkūnaitės metų logotipas.

<http://www.simkunaites-fondas.lt/eugenijos-simkunaites-metu-vartai-atverti/>

Lietuvos mokslų akademijos skyrius „Mokslininkų rūmai“ (LMA), bendradarbiaujant su kitais LMA mokslo skyriais bei Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondu, taip pat surengė šios įžymios mokslininkės paminėjimą, deja, dėl

koronaviruso pandemijos – tik elektroninėje erdvėje. (Žiūrėti: www.lma.lt Naujienos „Eugenijai Šimkūnaitėi – 100“) Akademininkas Jonas Remigijus Naujalis parengė labai išsamų pranešimą „**Legendinei Lietuvos vaistinių augalų žinovei Eugenijai Šimkūnaitėi – 100**“, kuriame apžvelgė Eugenijos Šimkūnaitės pirmosios disertacijos „Valerijonų kultivavimas Lietuvoje“ ir antrosios – „Lietuvos vaistingųjų augalų resursų naudojimo biologiniai pagrindai“ tyrimų reikšmę, pažymėdamas jos begalinį entuziazmą dalytis žiniomis; akademikas Bonifacas Stundžia ne tik prisiminė knygos „Girios medeliai, žali žaliuonėliai“ (1991), redagavimo ir leidybos momentus, intriguojančius bendravimo išpuščius, bet taip pat pateikė įdomių žinių iš Eugenijos Šimkūnaitės jam rašyto laiško apie tarpukario Tauragnų gatvelių pavadinimus.

Klaipėdos universitetas organizavo tarptautinę konferenciją „Papildomoji ir alternatyvioji medicina: fitoterapijos galia“. Vasarą įsimintini renginiai vyko gamtoje: VU Kairėnų botanikos sode „Arbata pagal Šimkūnaitę“, šio sodo Vingio skyriuje – Medardo Čoboto Trečiojo amžiaus universiteto organizuota konferencija „Vaistažolių takeliais į sveikatos kelią“. Dr. Regina Juodkaitė smalsiems klausytojams pasakojo, kaip pasikeitė botanikos sodas nuo 1942 m. kai jame dirbo Eugenija Šimkūnaitė. Jos 100-metis buvo paminėtas ir VDU botanikos sode Kaune bei Klaipėdos universiteto botanikos sode.

Esame dėkingi Druskininkų miesto muziejaus darbuotojams, organizavusiems susitikimą ir prisiminusiems svarų

Eugenijos Šimkūnaitės indėlį tiriant ir gausinant šio krašto vaistinių augalų augimvietes. Juk būtent jos pastangų dėka netoli nuo Druskininkų, Gerdašiuose, buvo įkurtas pirmasis Lietuvoje vaistinių augalų ūkis – ekologinės žemdirbystės pradininkas.

Per visą Lietuvą vilnijo spalvingi Žolinių renginiai, skirti Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui. Visur, kur ji buvo, skaitė paskaitas ir teikė patarimų, vyko susitikimai, augalų pažinimo pamokos, arbatų degustavimas. Mažeikių rajono klubas „Mano namai“ parengė įspūdingą reginį – 26 m ilgio taką iš vaistažolių ir gėlių „Kai pakvimpa žolynai“.

Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondą sieja ilgametis bendradarbiavimas su Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru (anksčiau vadinosi Jaunųjų gamtininkų centras): kartu organizuota Neakivaizdinė jaunųjų vaistažolininkų mokykla, vaistažolių dienos rajonuose, vaistažolių rinkimo konkursai. Pastaruoju metu skelbiamos teminės užduotys – iššūkiai moksleiviams suteikia naujų raiškos formų. Karantinas nesustabdė domėjimosi vaistiniais augalais. Lietuvos moksleiviai prisimena habil. dr. Eugeniją Šimkūnaitę ir skiria jai savo darbus.

<http://www.ssus.lt/lt/naujienos/437/>

Minint Eugenijos Šimkūnaitės metus, Centras pakvietė neformaliojo vaikų švietimo, bendrojo ugdymo mokytojus, sveikatos specialistus dalyvauti praktiniame kvalifikacijos tobulinimo seminare, kurio metu buvo aplankyti Švenčionių

vaistažolių fabrikas, Jadvygos Balvočiūtės vaistažolių ūkis, Kauno botanikos sodas, Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejus. Seminaro tikslas – padėti pažinti didžiulį etnokultūrinį bei intelektualinį habil. dr. Eugenijos Šimkūnaitės palikimą, akcentuoti sveiko gyvenimo būdo pasirinkimo svarbą, skatinti domėjimąsi augalų naudingomis savybėmis, jų praktinį panaudojimą sveikatai stiprinti.

Švenčionių vaistažolių fabrikas pagamino atnaujintos sudėties Eugenijos Šimkūnaitės arbatų, kurios gavins ir padės atgauti sveikatą.

Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondas aktyviai ir nuoširdžiai padėjo minėtus renginius rengti: dalyvavo, skaitė paskaitas, konsultavo, patarė. Šiame darbe mums talkino Sveikatos apsaugos ministerijos patarėja Asta Kandratavičienė, nenuilstanti Eugenijos Šimkūnaitės metų kuratorė, kuriai esame nuoširdžiai dėkingi.

Žolynų karalienė prisiminta šalies bibliotekose

Renginys, skirtas Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui „Žolynų užkalbėtoja“, Adomo Mickevičiaus bibliotekoje nuskambėjo aukšta gaida: prisiminta garsiosios Žolynų karalienės gyvenimas ir veikla, pasiklausyta kankliavimo Eugenijos Šimkūnaitės kūrybinių motyvais, degustuota jos atminimui sukurta nervų arbata.

Didelio susidomėjimo sulaukė bibliotekoje saugota ir retam žinoma Eugenijos Šimkūnaitės 1972 m. Vilniaus Profsa-

jungų rūmuose skaityta paskaita „Lietuvos piemenų raštas“. Sakoma, kad seniau piemenys tokių ženklų žinojo apie 200 ir naudojo juos kaip bendravimo ir susižinojimo priemonę (skaityti rašyti tai nemokėjo). Autorė kai kuriuos ženklus dar atsiminė iš Tauragnų apylinkių kaimų gyventojų pasakojimų ir labai vaizdžiai perteikė.

Porą mėnesių čia veikusioje parodoje lankytojai galėjo pamatyti Eugenijos Šimkūnaitės tėvų tarpukaryje buitėje naudotų daiktų, suvenyrų, paieškoti dominančios informacijos išmaniojoje infolentoje. Ši paroda vėliau persikėlė į Lazdynų biblioteką, kur vyko susitikimas su šio mikrorajono, kuriame Eugenija Šimkūnaitė gyveno nuo pat jo išikūrimo, gyventojais.

<http://www.simkunaite-fondas.lt/eugenija-simkunaite-prisiminta-jos-kaimynu-lazdynieciu/>

Daug jėgų ir širdies šilumos Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui pažymėti skyrė Lietuvos medicinos biblioteka (LMB). Minint šį gražų jubiliejų, bibliotekos darbuotojos Regina Vaišvilienė ir dr. Viktorija Jonkutė kartu su E. Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondu jubiliejinių metų pradžioje parengė kilnojamą parodą. Keturiuose stenduose (žiūr. bukletu atvartuose) pristatomi svarbiausi žiniuonės biografiniai faktai, profesinė veikla, rašytinis palikimas, memorialiniame bute-muziejuje saugomi eksponatai. Kilnojama paroda jau „aplankė“ kelias Vilniaus bibliotekas, „svečiavosi“ Utenoje. Paroda keliaus toliau – yra jos laukiančių.

<http://www.lmb.lt/expo/eugenijos-simkunaite-100-mečiui-skirta-paroda/>

Bibliotekoje parengta daug laiko, kruopštumo ir kantrybės reikalavusi ekslibrisų, skirtų Eugenijai Šimkūnaitei, paroda, išleistas ir šios parodos katalogas.

https://issuu.com/lmbtau/docs/ekslibrisai_eugenijai_simkunaitei_parodos_kataloga

Paroda nauja, niekur nerodyta. Eksponatai iš LMB ir Utenos kraštotyros muziejaus fondų, kai kurie ekslibrisai sukurti 2020 – 2021 metais, niekur neeksponuoti. Tai išskirtinė paroda, suteikianti daug džiaugsmo žingeidžiam lankytojui.

Labai vertiname Vilniaus universiteto bibliotekos indėlį priisiimant išpareigojimą 2021 m. pateikti visuomenei kvalifikuotai parengtą išsamią Eugenijos Šimkūnaitės kūrinių bibliografiją. Ji bus prieinama <http://www.simkunaite-fondas.lt/apie-e-simkunaite/bibliografija/>

Utenos A. ir M. Miškinių bei Zarasų rajono savivaldybės viešosiose bibliotekose radosi nauja iniciatyva: čia sukurta inovatyvi instaliacija – interaktyvi knyga „Žolynų paslaptys pagal Eugeniją Šimkūnaitę“. Neabejotina, ji bus labai patraukli ir naudinga jaunuomenei, linkusiai prie naujų technologijų. Bibliotekų įgyvendinta inovacija apjungė žymios kraštietės mokslinį ir kūrybinį palikimą su moderniomis technologijomis sukurdamą interaktyvią knygą vaistiniams augalams pažinti. Tai padės visiems besidomintiems lengviau pažinti augalus ir daugiau domėtis gamta.

Įdomų sumanymą realizavo Kauno apskrities viešoji biblioteka. Kultūros projektų vadovė Rimantė Tamoliūnienė bendradarbiaudama su Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondu, sukūrė originalų leidinį „Žiniuonės kišenė“. Joje išraiškingai, ryškiai ir originaliai parodytas Eugenijos Šimkūnaitės pasaulis, kuriame vietą rado ir augalai, ir jos aprašyti saulės ženklai, ir įvairūs patarimai. Kaip rašo pati Rimantė: „Tai pasižvalgymas po Eugenijos Šimkūnaitės archetipinės mąstysenos išaugintą „šaką“ su senoviniais pirmavaizdžiais“. Iki šiol niekieno plačiau nenagrinėti, paslaptimi dvelkiantys senieji rašto simboliai – saulės ženklai neabejotinai skatins skaitytoją jais pasidomėti giliau.

Eugenija Šimkūnaitė pagerbta gimtinėje – Tauragnuose

Tauragnų bendruomenė, vadovaujama Danguolės Trimonienės, Eugenijos Šimkūnaitės metų pradžią iškilmingai skelbė pristatydama tradicinį 2020 metų E. Šimkūnaitės kalendorių, kurį kasmet nemokamai gauna tauragniškiečiai. Šio, jau vienuolikto, kalendoriaus leidybą remia nuo seno su E. Šimkūnaitės tėvų šeima gražiai bendravusios Šimkūnų šeimos antros kartos atstovas Darius Šimkūnas.

Prasmingai buvo pasitikta Motinos diena: Gesės vyšnių sode pastatytas puošnus medinis suoliukas Eugenijos Šimkūnaitės atminimui (autorius tautodailininkas iš Ukmergės raju-

no Rimantas Zinkevičius). Bus kur pailsėti kasmet čia vykstančioje Vyšnių žydėjimo šventėje.

Puokštę pačių gražiausių įspūdžių gavo visi apsilankę Tauragnuose vykusiose Žolinėse. Saulė negailėjo kaitros, o susirinkusieji – šypsenų. Susirinko visi naujai išpuoštoje erdvėje, kur stovėjo didelis išskabtuotas ažuolas, žymintis netoliese buvusius Eugenijos Šimkūnaitės gimtuosius namus. Bendruomenės pirmininkė Danguolė Trimonienė kartu su seniūnu Alvydu Danausku aktyviai rūpinosi, ieškojo meistrų-auksarankių, derino galimybes prie sudėtingų karantino sąlygų. Esame dėkingi jiems, Romualdai Šimkūnui bei Antanui Būdvyčiui, pavertusiems ažuolą įsimintinu meno kūrinium.

Vasarą Tauragnų pievose ir laukuose vyko įdomus mokyklų augalų pažinimo konkursas „Tauragnų žolynai“, kurį organizavo Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba kartu su Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centru. Konkurso tikslas – skatinti moksleivius domėtis retais ir saugomais augalais, vaistažolėmis naudojant šiuolaikines technologijas, taip pat pažinti Eugenijos Šimkūnaitės paveldą. Pusšimtis vaikų ir mokytojų tyrinėjo dr. Eugenijos Šimkūnaitės gimtųjų vietų gamtą. Augalų ir vaistažolių pažinimui moksleiviai naudojo „iNaturalist“ programėlę, esančią išmaniuose telefonuose ir leidžiančią įkelti bei pažinti daugybę rūšių. Viso renginio metu buvo stebėtos net 138 augalų rūšys! Atpažinti augalus padėjo mokslininkai, gamtos entuziastai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Lenkijos, Nyderlandų, Izraelio, Jungtinių Amerikos Valstijų.

Apie Eugeniją Šimkūnaitę nauju žvilgsniu – dokumentinis filmas „Žolinčių takais“

Malonu pažymėti, kad į Eugenijos Šimkūnaitės metų pyne įsirašė jaunų kūrėjų, Žolių karalienės gyvai nepažinojusių, darbas. Sulaukėme jauno režisieriaus Dominyko Blizniko sukurto naujo dokumentinio filmo „Žolinčių takais“. Jame informacija apie garsios asmenybės gyvenimo būdą ir charakterį pateikiama šiuolaikiškai, todėl bus įdomu ne tik tiems, kurie gerai žino Žiniuonę, bet ir jaunai auditorijai. Filmą galima matyti per INIT TV, Balticum TV, o taip pat per YouTube kanalą.

Knygose – Eugenija Šimkūnaitė ir jos patarimai

Eugenijos Šimkūnaitės metams pažymėti buvo išleista nauja knyga „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“ (2020, leidykla „Žuvėdra“), į kurios sutiktuves LR Seime rinkosi gausus Eugenijos Šimkūnaitės kūrybos gerbėjų būrys. Esame dėkingi Kultūros ministerijai, kurios dėka ši knyga pasiekė skaitytoją. Praėjus porai dešimtmečių po Eugenijos Šimkūnaitės mirties, iš laiko perspektyvos knygoje dalijamasi atminimais, pateikiamas jos darbų ir veiklos vertinimas, įdomiausi straipsniai.

Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondo dėka iš periodinėje spaudoje, radijo laidose plačiai pasklidusių originalių ir prasmingų autorės išdėstytų minčių buvo išleistos visuomenei skirtos, labai greitai išplatintos, keliais leidimais kartotos knygos: „Gyvenimo receptai“, 2001; „Gyvenimo

paslaptys ir lemtys“, 2003; „Gyvenimas be tablečių“, 2005; „Sveiko gyvenimo receptai“, 2007 ir 2010; „Eugenijos Šimkūnaitės receptų rinkinys“, 2015; „Amžinai žydėk, Atminimo vyšnia“, 2006 ir kt. <http://www.simkunaites-fondas.lt/e-simkunaites-knygos/>

Šiuo metu visas jos rankraštinis palikimas sudėtas į knygas. Ateityje planuojama pakartoti didelio susidomėjimo sulaukusios knygos „Girios medeliai, žali žaliuonėliai“, 1991 m. leidimą.

Eugenijos Šimkūnaitės kūrinių populiarumą ir gyvybingumą liudija pagal juos kuriami scenarijai, juos renkasi inscenuoti ir vaikų, ir suaugusiųjų meno kolektyvai („Kaip beržas pas Saulės dukteris ėjo“, „Indraja – saulės duktė“ ir kt.). Ypač aktyviai šiame darbe reiškiasi Utenos kultūros centro Tauragų skyrius.

Tautodailininkai Eugenijai Šimkūnaitei

Eugenijos Šimkūnaitės ir Tautodailės metus sujungė karpinių meistrės iš visos Lietuvos. Didelio susidomėjimo sulaukė karpinių albumo „Iš žiniuonės skrynios“ pristatymas. Uteniškės Vaidos Svirgarienės organizacinių gabumų dėka karpinius kūrė net 38 tautodailininkės iš įvairių Lietuvos kampelių. Savo darbus jos skyrė Eugenijos Šimkūnaitės atminimui ir Lietuvos gamtos grožiui. Su didele meile atlikti, persmelkti subtilumu ir lyrizmu karpiniai, atrodo, kvėpėte kvėpia pievomis. Ir nuostabiausia, kad juose galima aiškiai atpažinti daug vaistinių au-

galų. Šis karpinių albumas – labai prasminga dovana Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui. Uteniškių karpytojų darbai buvo eksponuojami parodoje „Karpinių puokštė žolynų karalienei“ LR Seime ir Tauragnuose.

Išskirtinai originaliai Eugenijos Šimkūnaitės 100- metų pagerbė tautodailininkė, sertifikuota tradicinių amatų meistrė iš Šilutės Angelė Rauklienė, surengusi velykinių margučių, išdabintų vaistinių augalų motyvais, parodą Šilutės Fridricho Bajoraičio viešojoje bibliotekoje.

E. Šimkūnaitės atminimui sukurtas originalus kūrinys – medinėje butelio formos talpyklėje guli 27 margučiai, simbolizuojantys Trejų devynerių mišinį, o pačiai Žolynų karalienei skirtas didelis išskutinėtas žasies margutis su jos malonybiniu vardu Gesė, pavarde, gimimo, mirties datomis ir skaičiumi 100.

<https://www.silutevb.lt/silute/portfolio/paroda-veikia-2021-03-24-2021-04-24/>

Eugenijos Šimkūnaitės kraštietis, ilgametis jos bičiulis dr. Romualdas Šimkūnas, garsėjantis savo medžio drožiniais, dalyvavo liaudies meno parodoje „Aukso vainikas 2020“ pateikdamas informatyvų medžio dirbinį, skirtą Eugenijos Šimkūnaitės 100-mečiui. Kūrinys padovanotas Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondui ir bus eksponuojamas memorialinėje ekspozicijoje, kuri praturtės dar vienu eksponatu.

Čia paminėta tik dalis renginių, neabejotina, kad jų vyko ir daugiau, ir gausiau, tačiau negavę apie juos informacijos į

šią apžvalgą neįtraukėme. Tačiau tai nesumenkina jų svarbos.

Plačiau apie visus Eugenijos Šimkūnaitės metų renginius skaitykite:

<http://www.simkunaites-fondas.lt/news/>

Kuo mus praturtino Eugenijos Šimkūnaitės metai

Eugenijos Šimkūnaitės metai – tai ištis ypatingas pagerbimas plataus akiračio asmenybės, nenuilstančios tautinės tapatybės ir lietuviškų papročių gaivintojos, etninės kultūros puoselėtojos, talentingos pasakotojos, aistringos teatro mėgėjos. Vis tik pagrindinė jos veikla buvo skirta vaistiniams augalams pažinti, tirti ir taikyti gydymui. Jai buvo svarbu sveika visuomenė. Tam ji dirbo, stengėsi ir kūrė.

Svarbu paminėti, kad Eugenijos Šimkūnaitės metai sutelkė gamtos pažinimo entuziastus, augalijos mylėtojus, paskatino plačiau domėtis vaistiniais augalais, jų arbatomis bei teikiama nauda. Vyresnioji karta prisiminė susitikimus su ja, jos paskaitas, mintis, nuostatas, darkart vertė jos kūrinių puslapius. Vėl atsigręžta į jos anksčiau išsakytą sveikos gyvensenos svarbą, prisiminti patarimai ir laikui nepavaldūs persergėjimai.

Jaunuomenė gavo progą pažinti stiprią asmenybę, teigusią žinių ir mokymosi visą gyvenimą svarbą, aktualizavusią žmogaus ir gamtos nedalomą ryšį bei savo pavyzdžiu mokiusią nesavanaudiško bendravimo. Tai labai svarbu ir šiuo pandeminiu laikotarpiu, kai suvokiama, kaip žmogui visad reikia kito žmogaus, šis ryšis jam būtinas ir teikia psichologinį komfortą.

Ir pagalba viens kitam būtina. Ji padėjo kiekvienam nemokamai, kasdien – visuomenė tai atsimena, vertina. Nes išmintis byloja, jog žmogus gyvena vieną gyvenimą, o jo geri darbai – du. Šiandien tai vadintume savanoryste, kuri visais gyvenimo tarpsniais ir visose situacijose puošia gyvenimą.

2020 m. vykusių renginių gausa ir įvairovė leido pasidžiaugti, kad visuomenė nepamiršo Tauragnų Gesės, daug jėgų atidavusios fitoterapijos, gamtosaugos, sveikos gyvensenos propagavimui. Eugenijos Šimkūnaitės metai baigėsi, bet jos atminimui skirtų renginių ir darbų dar sulauksime.

Pagaliau kiekviena diena ir mums duotas laikas yra tinkami pagerbti Žolių karalienės, savo darbais išaukštinusios Lietuvos žolynus, atminimą.

Eugenijos Šimkūnaitės šimtmečio jubiliejinių metų svarbiausi renginiai

Mokslinė konferencija Mokslų akademijos tinklalapyje.

Tarptautinė konferencija „Papildomoji ir alternatyvioji medicina: fitoterapijos galia“ Klaipėdos universitete.

„Arbata pagal Šimkūnaitę“ – renginys Vilniaus Kairėnų botanikos sode.

M. Čoboto Trečiojo amžiaus universiteto organizuota konferencija „Vaistažolių takeliais į sveikatos kelią“.

Eugenijos Šimkūnaitės šimtmečio renginys Kauno botanikos sode.

Eugenijos Šimkūnaitės šimtmečio renginys Klaipėdos botanikos sode.

Prisiminimų popietė Druskininkų miesto muziejuje.

„Kai pakvimpa žolynai“ – augalų pažinimo ir arbatų degustavimo renginys Mažeikių rajono klube „Mano namai“.

Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro praktinis kvalifikacijos tobulinimo seminaras Švenčionių vaistažolių fabrike, Jadvygos Balvočiūtės vaistažolių ūkyje ir Lietuvos medicinos ir farmacijos muziejuje.

Atnaujintų Eugenijos Šimkūnaitės arbatų gamyba Švenčionių vaistažolių fabrike.

„Žolynų užkalbėtoja“ – Eugenijos Šimkūnaitės šimtmečiui skirtas renginys ir paroda Adomo Mickevičiaus bibliotekoje.

Eugenijos Šimkūnaitės tėvų naudotų daiktų ir suvenyrų paroda Lazdynų bibliotekoje.

„Žuvėdros“ leidyklos išleista knyga „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“.

Knygos „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“ pristatymas Lietuvos Respublikos Seime.

Tauragnų krašto muziejaus išleistas tradicinis Eugenijos Šimkūnaitės kalendorius.

Motinos dienos proga Šimkūnaitės vyšnių sode pastatytas puošnus medinis suoliukas.

Jubiliejinis renginys Tauragnuose, E. Šimkūnaitės gimtuosius namus menančioje vietoje išskabtuotas ažuolas.

„Tauragnų žolynai“ – Valstybinės saugomų teritorijų tarnyba kartu su Lietuvos neformaliojo švietimo centru organizavo mokyklų augalų pažinimo konkursą. Pusšimtis moksleivių ir mokytojų naudodami išmaniuosiuose telefonuose esančią programėlę „iNaturalist“ studijavo Šimkūnaitės gimtųjų vietų gamtą.

138 augalų rūšis stebėjo ir atpažino mokslininkai bei gamtos entuziastai iš Lietuvos, Lenkijos, Izraelio ir Jungtinių Amerikos Valstijų.

Išleistas ir visuomenei pristatytas leidinys „Žiniuonės kišenė“ (Kauno apskrities viešoji biblioteka).

Ekslibrisų, skirtų Eugenijai Šimkūnaitei, paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje. Išleistas parodos katalogas.

Karpinių, skirtų Eugenijai Šimkūnaitei, paroda LR Seime ir Tauragnuose. Tauragnų bendruomenės išleistas karpinių albumas „Iš Žiniuonės skrynios“.

Pagaminti 4 kilnojami standai, supažindinantys su E. Šimkūnaitės gyvenimu ir veikla (Lietuvos medicinos biblioteka ir Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondas).

*E. Šimkūnaitės paramos ir labdaros fondo kolektyvas
Vilniaus Dailės akademijoje pradeda
Eugenijos Šimkūnaitės metus*

*Knygos „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“
pristatymas Lietuvos Respublikos Seime*

*Knygos „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“
pristatymas Lietuvos Respublikos Seime*

*Jubiliejinėse iškilmėse Tauragnuose
pristatyti nuo 1996 m. išleisti E. Šimkūnaitės
atminimo kalendoriai*

*Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje 2021 06 15.
Nuotrauka Jono Danausko*

Dailės akademijoje koncertuoja ansamblis „Indraja“

E. Šimkūnaitės metų pradžia Dailės akademijoje

*Utenos kraštiečiai su Eugenijos Šimkūnaitės
labdaros ir paramos fondo administracija
Dailės akademijoje*

Lazdynų bibliotekoje

Eugenijos Šimkūnaitės metų renginys Bernardinų sode

Kairėnų botanikos sodo Vingio skyriuje

*Lietuvos medicinos ir farmacijos
istorijos muziejuje Kaune*

Kairėnų botanikos sodo Vingio skyriuje

Seminaras VDU botanikos sode Kaune

*Kristina Kinčienė prie Mažeikių bendruomenės
„Mano namai“ gėlių tako*

Konferencija Druskininkuose

Tauragnai, Žolinė

*Aušra Čapskytė-Šarauskienė
2021. Mix, 145x100*

*Eugenijos Šimkūnaitės atminimui
Angelės Rauktienės sukurti margučiai
su vaistažolių atvaizdais*

Atidaroma Karpinių paroda Seime

Atsiliepipimai apie Eugenijos Šimkūnaitės metus

Eugenijos Šimkūnaitės metai padėjo mokytojams, sveikatos specialistams supažindinti jaunesniosios kartos atstovus (moksleivius, studentus) su šios iškilios asmenybės veiklomis, idėjomis, siekais.

Ši patirtis dar labiau paskatino mokyklos bendruomenės narius atkreipti dėmesį į augalų panaudojimo galimybes stiprinant sveikatą ir sveikos gyvensenos propagavimo svarbą.

Buvo siekiama įgyvendinti pagrindinį Metų tikslą – padėti vaikams, mokiniams, mokytojams, sveikatos specialistams įgyti bendrą sveikatos suvokimą, išsiugdyti sveikatai naudingus gebėjimus, įpročius bei nuostatas, atsakomybę už savo ir kitų sveikatą, paskatinti juos rinktis sveiką gyvenimo būdą.

Irena Pečiulienė,
Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro metodininkė

Lietuvos Respublikos Seimo paskelbti Eugenijos Šimkūnaitės metai subūrė bibliotekas dar kartą prisiminti Jos gyvenimą, vėl atverti Žiniuonės išminties klodus. Įvairūs renginiai, parodos, edukacijos lyg iš neišsenkančios versmės sėmė turinį iš Doktorės rašytinio palikimo. Gamtos mokslų daktarė, Lietuvos nacionalinio kultūrinio paveldo puoselėtoja, vaistininkė, knygų, mokslo darbų ir straipsnių autorė dr. E. Šimkūnaitė populiarino liaudies mediciną, noriai perteikdama sveiko gyvenimo patarimus žmonėms, mokydama juos pažinti gamtos reiškinius, buvo viena iš liaudies tradicijų tęsėjų ir perdavėjų.

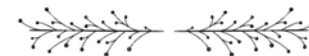
Gimimo 100-mečiui skirti Metai įprasmino Jos gyvenimą ir suteikė bibliotekų skaitytojams galimybę dar geriau pažinti Doktorę, Žiniuonę, Mokslininkę.

Aldona Jeleniauskienė,
*Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos
Skaitytojų aptarnavimo centro vadovė*

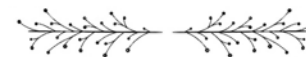
Eugenijos Šimkūnaitės mintys

1955–1957-ais dirbau Pietų Kazachstano bandymų stotyje. Teko kartografuoti vaistinių augalų masyvus, ieškoti naujų masyvų bei organizuoti stotį. Darbas buvo gan įdomus.

Traukė universitetas. Parašiau profesoriui J. Dagiui, ar nėra kokios vietelės. Tokia atsirado farmakognoziniame sode. Susitariau, aišku, tėvams nieko nesakydama, prieš pat išvažiavimą.

Audra: tokios dar snarglės kažką išsigalvos, Vilnius badu dvesia, niekuo neremsią, pastipsiu badu ir pabrukusi uodegą parvažiuosianti! Paužė, bet kelione pasirūpino ir rėmė.

Gavau iš Tauragnų laišką. Kreipiasi į Žolių karalienę. Mano žodžio apie liaudies mediciną atsakomybė.

Bendraudama su žmonėmis, laikaisi karaliaus ir valstiečio distancijos. Jei aš jums reikalinga, tai jums turi būti gerai kaip man gerai, o jei aš jums negera, tai jūs man dar mažiau reikalingi.

„Girios medeliai, žali žaliuonėliai“ – sudurstyti liaudies medicinos pasakojimai apie medelius. Tai duoklė Pranui Mašiotui. Dar maža buvau – Mašiotas buvo Tauragnuose ir pakalbino surinkti pasakas ir persakyti.

Knyga „Gyvačių karalystė“, dėl kurios manęs dar niekas nebarė.

Mintys prie horoskopų knygos: „Kai prasidėjo pelių, gyvačių, šunų ir panašiai metai – tai tas žvėrynas man tiek įsiėdė (ir protingi žmonės net kvailioti pradėjo), kad iš įsiutimo surinkau, ką mūsų žmonės apie medžius žino, žuvis, paukščius, žvėris ir per „Mokslą ir gyvenimą“, „Mūsų gamtą“, „Valstiečių kalendorių“ pamėčiau.

„Nėr žolynų negydančių, tik atitikt reikia“.

„Kai pasaulis atsiduria kritinėje būsenoje, laikas pasižiūrėti, kur mūsų šaknys... Žiūrėkime į save, į mūsų šventumą. Šventa pas mus daug kas: ežerai, upės, dienos..“ Iš J.Trinkūno atsiminimų.

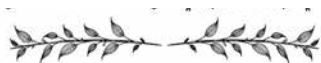
Kai pilvas kaukia – darbas netraukia.

Ko neišmoko dar žįsdamas, neišmoks ir žildamas.

Vaistažolės – ne šienas, vartoti jas reikia ne tik tada, kada reikia, ne tik tokių, kokių reikia, bet ir tokiomis kiekiais, kurie reikalingi.

Labai svarbią reikšmę sveikatai turi taisyklingas darbo ir poilsio kaitaliojimas, protingas naudojimasis saule, vandeniu, tyru oru, racionalus maitinimasis.

Niekad nerinkime vaistingųjų augalų tik pavadinimą išgirdę. Net ir gretimose vietose tuos pačius augalus skirtingai pavadina arba visai skirtingus tuo pačiu vardu vadina.

Mūsų organizmas – ne koks vientisas pagalys ar lakštas, bet labai sudėtingas sunarštytas tvarinys.

Urbanizacija labai niveliuoja gyvenimą, daro jį nuobodesnį, o mes gimę įvairovei. Tad įvairovė ir puode, ir puodelyje visada tik į naudą.

Apie trauktinę „Trejos devynerios“: „Akis pažvitrina, kalbą pamiklina, širdį palenkia“.

Teisingai sakoma: prakaituosi – gripui nepasiduosi.

Patriotizmo mus moko ne poetai ir ne politikai, o mūsų pačių žemė, kurios vandenį geriame, kurios augalus valgome... Ne to gerklinio patriotizmo, o tikrojo, dėl kurio mums čia, o ne kur kitur miela.

Nėra žolių, tinkamų visiems ligoniams ir visoms ligoms apskritai... Nei vaistai gali pakeisti vaistažoles, nei vaistažolės – vaistus. Jie gerai veikia tik darniai sutardami. Būkime protingi!

Fitoterapija kur kas sudėtingesnė negu gali atrodyti ir imtis fitoterapijos gali tik labai pasiruošę gydytojai. Be visų medicininių disciplinų būtina gerai žinoti fitochemiją, ir ne mažiau gerai nusimanyti apie pačias žaliavas.

Skiriant fitoterapines priemones negalima pamiršti ir ligonio įsitikinimų. Apie ketvirtadalį ligonių labiau pasitiki moderniomis gydymo priemonėmis negu fitoterapija. Psichoterapija labai vertinga pagalbininkė ir neverta jos atsisakyti. Tokiems ligoniams gerai tinka iš tų pačių žolių pagamintos granulės ir tabletės.

Daugelis ligonių mėgsta ir ieško fitoterapinės pagalbos. Kai gydytojai negali ligoniui padėti, jis bando gydytis pats ar kreipiasi į įvairiausių šundaktarius. Dėl to plėsdami fitoterapiją mes sėkmingiau kovosime su šundaktaryste.

*Žolynų skrynia
S. Bijanskienė, Akmenė*

*Eugenijai Šimkūnaitei – raganai ir žiniuonei
A. Būgienė, Utena*

*Iš ciklo „Lietuvos vaistingieji augalai“
R. Gudaitienė, Vilnius*

Gamtos ir gyvenimo filosofija
V. Jurkuvienė, Tauragė

Mūsų Gesės gyvenimas
R. Macionė, Tauragnai

Paukščių horoskopai
Lina Paukštienė, Tauragnai

Žiniuonė
R. Rainienė, Jonava

Vyšnelė
R. Sliesoriūnienė, Utena

Verpstė Eugenijai Šimkūnaitei
Karpiniai iš leidinio „Iš Žiniuonės skrynios“
2020, Tauragnų krašto bendruomenė ir Tauragnų krašto muziejus
V. Svigarienė, Utena

Ištrauka iš leidinio „Žiniuonės kišenė“

Skaityti ženklus su žiniuone

Rimantė Tamoliūnienė

*Rimantės Tamoliūnienės
sk. apie ženklus*

Eugenijos Šimkūnaitės mintys ir darbai skleidėsi ir šakojo- si įvairiomis kryptimis ir išsiskleidė plačiu daugišakiu vainiku mūsų Lietuvos padangėje – taip auga stiprūs ir neužgožti medžiai. Viena iš to medžio šakų, – gal ir ne taip labai „išbujojusią“, jei lyginti su pagrindinėmis šakoms, susijusiomis su vaistažolių tyrinėjimu, farmacija, botanika, publicistika, beletristika, lektoryste, – galime atpažinti kaip sulapojusią prigimtinėje protėvių kultūros paunksmėje. Turiu omeny kai kuriuos E. Šimkūnaitės straipsnius ar jos pasvarstymus, turinčius senbaltiškųjų įvaizdžių bei ženklų atspalvių. Kad ir tokie pavyzdžiai: gražioje tradicinio lietuviško audimo figūros rašte ji išvelgdavo šimtametį kalendorių, apjungiantį šimtą devynerius metus ir sudalytus vienuolikos, trylikos metų ciklais; arba pavasario ir rudens lygiadienių simbolikoje įvesdindavo žalčio kultą, „išskaitydavo“ Saulės ženklus ir pan. Tiesa, tokiomis temomis jos publikuotų straipsnių nėra daug – vos vienas kitas, tačiau, rengiant šį leidinį, pažintis su šiais daktarės etninės kultūros išpaudais ir mintimis pasirodė ganėtinai įdomi. Neteko aptikti platesnio tokių jos paliestų etninių išvalgų išskleidimo ar aptarimo ir tarp etnologų. Viena iš numanomų priežasčių – tokioms pateiktims nenurodyta jo-

kių šaltinių. Eugenijos Šimkūnaitės parengtai knygai „Indraja – Saulės duktė“ (išleista po mirties, 1999 m.) tautosakininkai netgi mėgino surasti Aukštaitijoje tautosakos faktų, patvirtinančių skelbiamus dalykus, tačiau paieškos, kaip supratau, nebuvo itin sėkmingos. Teko girdėti, kad kai kuriems etnologams mokslininkė yra pati parodžiusi savo rankraščius šia tema. Romuvietis Jonas Trinkūnas yra rašęs, jog E. Šimkūnaitė buvo jam nubraižiusi panašią į šių dienų mitologų sudaromą schemą – senojo tikėjimo struktūrą: „namai – gamta – Pasaulis – Saulė, toliau parodė žmogaus vietą ir jo santykius pasaulyje. Gaila, dabar neberandu šito brėžinio. [...] Aš neabejoju, ji žinojo viską.“ Šitaip apie garsią žolininkę manė ne vienas su ja bendravęs, nes jai buvo artima etnosfera, ženklai, paliktos žinios, jų paslaptys. Toji pajauta, ateinanti iš erdvių gilumos, E. Šimkūnaitėi buvo tiesiog vientisa senosios lietuvių kultūros pasaulėvoka, tad ji matyt ir nelaikė būtinybe įrašyti visa tai mokslinių tyrimų ar šaltinių apibrėžtyse. Šio leidinio pratarmėje jau buvo užsiminta apie E. Šimkūnaitės „įskiepi“ raganų „kategorijoje“. Dar ir dabar sklando kalbos, kad galbūt ji išties galėjo regėti gilesnę tiesą, intuityviai jausti erdvės ir laiko sąryšį. Regėti tai, kas kartais nematoma paprasta akim, tai reiškia matyti reiškinius „kiaurai“. O „kiaurai“ pamatyti tą esamybės ir nesamybės skirtį, sugebėti atkoduoti senuosius simbolius, „iššifruoti“ paslaptinius ar nesuprantamus įvaizdinius buvo pajėgūs tik žynys/žynė arba reginti moteris, t. y. ragana. Gali atrodyti, kad šiuolaikiniame kontekste tokie apibūdinimai skamba kaip iš kitos epochos žodyno, tačiau savo paskaitose žiniuonė ne kartą yra kalbėjusi, jog

keičiantis laikams praktiškoji raganų galia vis mažėjo, o jų turimos žinios buvo vis labiau slepiamos ir vis labiau „magiškomis pavaldėtomis formulėmis, nustojusiais prasmės judesiais apraizgomos“. Apie save E. Šimkūnaitė laiške klasiokui M. Labuckui yra užsiminusi taip: „Rodos, mielai gyvenčiau XVI ar bent XIX, o gal XXII gerai tiktų. [...]“ Galbūt tokiu šmaikščiu pasakymu daktarė išreiškė savo tinkamumą būti kitos epochos gyventoja, kuomet dar tikrosios žinios ir pajautos nebuvo užklotos storu prietarų sluoksniu. Interpretuoti mokslininkės pasisakymus galime įvairiai, bet, šiaip ar taip, gyvename labai įdomų metų, galbūt savotišką pereinamąjį laiko tarpą, kuomet šiuolaikinėje visuomenėje vyksta savotiška intriga: naujoje globalios informacijos erdvėje pamažu atsiranda poreikis vėl aktyvinti etninį savo tautos palikimą, kad jis neatsidurtų kultūrinės erdvės užribyje. „Kai pasaulis atsiduria kritinėje būsenoje, laikas pasižiūrėti, kur mūsų šaknys“ – primintų mums E. Šimkūnaitė. Jai paantrintų ir Algirdas Patackas: „savo būtį vertinti į tėviškės žemę įleistas šaknies gyliu, nes išrauta ar negili šaknis gresia mentaliniu liguistumu ir egzistencine nykuma“¹. Tai gal išties atėjo laikas mums susivokti, jog atsiplėšę nuo savo šaknų prarasime gelmę, juoba kad įvairios progreso apraiškos kėsinaisi uždengti vis labiau „nutolstančią“ esmę. Puoselėti mūsų tapatumą ima raginti ir mokslininkai, sakantys, jog reikia visai nedaug – „kiekvienam iš mūsų geriau pažinti ir gerbti tą kultūrinę savastį, kuri tarpo čia sėsliai gyvenusio žmogaus tikėjimuose, jo pasakotose isto-

¹ Patackas Algirdas. Litua. Vilnius. p. 29.

rijose, dainuotose dainose, patarlės pamokymuose, papročių ir apeigų reguliuojamoje bendruomenės ir šeimos nario elgsenoje ir laikysenoje tiek kasdienio gyvenimo akimirkomis, tiek per šventes.²

Išleista nedidelė brošiūrėlė iš žiniuonės kišenėlės – buvo pasižvalgymas po Eugenijos Šimkūnaitės archetipinės mąstysenos išaugintą „šaką“ su senoviniais pirmavaizdžiais. Kokiomis šaknimis ir iš kokių gelmių atiteka į jos lapus/ženklus maitinantys syvai ir kaip tuos ženklus mėgino „išskaityti“ garsioji žolininkė, tikrai smalsu, nors ir nelengva. Nelengva, nes šiose įžvalgose nepateikta jokių šaltinių, tad nėra aišku, ar tokie pasvarstymai yra tik daktarės intuicija, vaizduotės vaisius, ar tai atplūsta iš gilios pajautos bei mūsų nematerialios kultūros paveldo. Pagaliau ir jos pamąstymai atsargūs, lyg tarp kitko, nes skirti populiariajai publicistikai. Tad, vedami smalsumo, galime pabandyti išplėtoti jos aprašytus simbolius, pasiremiant kitų autorių medžiaga ir tyrinėjimais. Juk ženklai kartais gali suteikti daugiau informacijos nei įmanoma išsakyti žodžiais. Kadangi knygelės apimtis neleidžia išsiplėsti, tai teks stabtelėti ties vienu ženklu, kuris E. Šimkūnaitės laikytas pačiu reikšmingiausiu simboliu mūsų protėvių kultūroje, – Saule. Šie ženklai Lietuvoje vieni seniausių: Saulė tiesiog viešpatauja ir mūsų folklore, kalendoriuje, liaudies papročiuose bei mene. Ji buvo svarbi ne tik žmogui ar gyvūnui, bet ir visiems augalams, nes juose saulės šviesa virsta gyvybe.

² Stundžienė B. <http://lituanistusamburis.lt/wp-content/uploads/2015/08/B. Stund%C5%BEien%C4%97.-Tradicin%C4%97s-kult%C5%ABros-aki-ra%C4%8Diai-%C5%A1iandien.pdf>

Mintys apie Eugeniją Šimkūnaitę

Aurelijus Veryga

Lietuvos Respublikos Seimo narys

Šviesios atminties daktarė Eugenija Šimkūnaitė tikrai buvo įkvepianti mokytoja, kurią iki šiol prisimenu su pagarba ir meile.

Antanas Vinkus

Lietuvos Respublikos Seimo narys

Visi, kas bent kiek iš arčiau ją pažinojo, turėjo progos įsitikinti jos talento įvairiapusiškumu, pažiūrų platumu, originalia mąstysena, savita gyvensena, šmaikščiu žodžiu ir ypatinga kalba.

Bonifacas Stundžia

Akademikas

Eugeniją Šimkūnaitę, daktarę ir žiniuonę, kaip ją vadindavo žmonės, pažinojo visi tauragniškiai, kuriems, tarp jų – ir man, ji tebėra gyva legenda.

Grasilda Blažienė
Akademikė

Ji niekada neišdavė savo žolynų, savo gimtinės, savo prieraišumo. Buvo labai drąši moteris, ką galvojo, tą ir sakė.

Kazimieras Vasiliauskas
Monsinjoras

Sunku dabar būtų ir suskaičiuoti, kiek daug vien tik man ji yra davusi protingų patarimų, įvairiausių nurodymų, kaip aš privalau kovoti su savo negalavimais. Žinau ir tai, kad aš buvau ne vienintelis jos globojamas. Jų buvo tikrai labai daug...

Jonas Remigijus Naujalis
Akademikas

Gera atmintis, kasdieninis darbštumas ir pareigingumas laikui bėgant pavertė Eugenijos Šimkūnaitės žinias apie vaisitinius augalus enciklopedinėmis.

Didžios asmenybės Eugenijos Šimkūnaitės fenomenas

Jonas Remigijus Naujalis
Akademikas

Žymiosios mūsų krašto liaudies medicinos propaguotojos habil. dr. Eugenijos Šimkūnaitės (1920-1996) šimtieji gimimo metai, nežiūrint itin nepalankios bendrosios pandeminės situacijos ir ilgalaikio karantino, buvo pažymėti daugeliu įvairių renginių ne tik Vilniuje, bet ir kitose mūsų nedidelio krašto vietose, o leidykla „Žuvėdra“ netgi išleido 208 psl. knygą „Eugenija Šimkūnaitė – Lietuvos legenda“. Vienu žodžiu – puiku, tik tokį objektyvų įvertinimą galima parašyti Eugenijos Šimkūnaitės labdaros ir paramos fondo (valdybos pirmininkė E. Šimkūnaitės bendražygė Birutė Karnickienė) energijos nestokojantiems ir darbo nebijantiems žmonėms, kurie ir buvo visų renginių iniciatoriai ir organizatoriai. Būtent fondo organizuotų parodų, konferencijų, knygos pristatymų dėka apie E. Šimkūnaitę galėjo sužinoti jaunesnių kartų mūsų krašto gyventojai, kurie niekada nėra matę E. Šimkūnaitės ir girdėję jos įtaigių žodžių bei minčių apie liaudies mediciną ir vaisitinguosius augalus. Na, o vyresnio amžiaus žmonėms nuolat šmėžavusios daugiausia internetinėje žiniasklaidoje žinios apie E.Šimkūnaitei skirtus renginius buvo puiki proga prisiminti

ankstesniais metais klausytas paskaitas ar pranešimus bei daugelyje žurnalų ir laikraščių spausdintus jos tekstus apie gydomuosius augalus ir jų svarbą mažiems ir dideliems. Todėl nėra jokių abejonių, kad Lietuvos Respublikos Seimo sprendimas 2020-uosius paskelbti Eugenijos Šimkūnaitės metais pasiteisino visapusiškai, netgi su kaupu.

Pagal E. Šimkūnaitę, liaudies medicina – tautos kultūros reiškiny, visų žmonių per šimtmečius teisėtai sukauptas turtas, kurį reikia įvairiais būdais skleisti. Tai ji ir darė nuolat kelis dešimtmečius paskaitomis, daugybe straipsnių, didesnėmis ir mažesnėmis knygomis, pranešimais moksliniuose renginiuose ar tiesiog aktyviai dalyvaudama diskusijose. Buvo laukiama visur: mokyklose ir darželiuose, jaunųjų gamtininkų centruose ir jaunimo klubuose, nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose, šventėse, universitetuose ir institutuose, gamybinėse organizacijose, ligoninėse ir netgi menininkų kolektyvuose. Kartkartėmis netgi šimtavietėse amfiteatrinėse auditorijose Vilniuje klausytojams tekdavo ant laiptų įsikurti, nors jokių afišų apie paskaitas nebuvo, o mobiliųjų telefonų niekas neturėjo. E. Šimkūnaitė geriau negu bet kas kitas Lietuvoje mokėjo ne tik įtaigiai, bet ir patraukliai ištransliuoti savo žinias apie vaistinius augalus bet kokio amžiaus ir rango klausytojams, nes jos tikėjimas augalų potencialiomis gydomosiomis galiomis buvo neišgalvotas, tikras ir beveik beribis. Apie virtų liepos žiedų sunkos galybę E. Šimkūnaitė sakė taip: nuo krūtinės sunkumo, nuo kaulų laužymo, nuo dieglių diegimo, nuo sumenkimo, nuo valgio ne-

priėmimo, nuo pykinimo, nuo spuogų, šerpetų ir dedervinių. Tikras liaudies medicinos išimtinai Gesės (taip E. Šimkūnaitė vadino tėvai ir artimi draugai) šedevras, o jų buvo šimtai! Savo 1980-1983 metais parašytoje autobiografijoje, vaistinių augalų žiniuone dar gyva būdama pavadinta žvaigždžiškoji mūsų krašto gydomųjų augalų žinovė E. Šimkūnaitė teigė: „Nėr žolynų negydančių, tik atitikt reikia“. Vos kelių žodžių trumpame sakinyje stulbinančiai teisingai įkomponuoti du pagrindiniai akcentai: augalų potencialiosios biologinės galios padėti ligos ištiktiems žmonėms ištis didelės, bet tik tada, jeigu žinių apie vaistinius augalus mums netrūksta. O tos įvairiausios žinios apie vaistinius augalus pas E. Šimkūnaitę dažniausiai per kraštus liejosi. Klausantiems miklių E. Šimkūnaitės atsakymų į pačius įvairiausius, kartais visai ne apie augalus, klausimus (o jų ji visai nebijojo), galėjo susidaryti visažinystės įspūdis. O iš tikrųjų tas išorinis visažinystės įspūdis buvo nulemtas ilgamečio žinių kaupimo proceso ir plataus požiūrio į vaistinius augalus rezultatas. Tėvo Prano vaistinėje Tauragnuose prasidėjęs žinių apie vaistinius augalus kaupimo ir analizavimo procesas tęsėsi Vytauto Didžiojo universitete studijuojant farmaciją, su nauja jėga įsisiūbavo dirbuojantis Vilniaus universiteto Farmakognoziniame sode, į naują lygį pakilo renkant medžiagą įvairiose Lietuvos vietose dviem sėkmingai apgintoms mokslinėms disertacijoms ir vykdant vaistinių augalų išteklių paieškos bei apskaitos darbus Pietų Kazachstane. Iš labai kvalifikuoto Stepono Batoro universiteto prof. J. Mušinskio (Jan Muszyns-

ki, 1884–1957) gavusi nemažą pluoštą žinių apie indų, kinų, tibetiečių ir mongolų liaudies medicinas, E. Šimkūnaitė buvo pasiruošusi lyginamuoju aspektu objektyviai, ryžtingai atmetant bet kokius prietarus ir gandus, įvertinti lietuvių etnomedicinoje dažniausiai naudojamus augalus. Tokiam vertinimui E. Šimkūnaitė atrinko aštuonių šimtų rūšių augalus. Iš Kazachstano atsivežusi daugybę duomenų apie Vidurinės Azijos šalių ir Kinijos etnomedicinos tradicijas, E. Šimkūnaitė su jai būdingu kūrybingumu ir išradingumu pradėjo naudoti tas žinias mūsų krašto augalų gydomųjų galių vertinimui. E. Šimkūnaitėi būdingą platų požiūrį į vaistinius augalus geriausiai atspindi jos parašyti žodžiai: „...be botanikos, chemijos, farmakologijos ir farmakognozijos vaistingųjų augalų neįvertinsi, nepažinsi, bent jau tiek, kad žinotum, ko iš jų galima laukti ir ko tikėtis...“

Didžiausia garbė Žolių karalienės Eugenijos Šimkūnaitės atminimui! Didžiausia pagarba žmonėms, neleidžiantiems mums užmiršti E. Šimkūnaitės gyvenimo peripetijų ir daugybės nuveiktų darbų lietuviškos liaudies medicinos baruose! E. Šimkūnaitės gyvenimo devizas: „Daug padaryti reikia. Reikia! Reikia – žodis kietas, jeigu reikia, taip ir bus!“ geriau negu bet kas kitas parodo šios legendinės mūsų krašto asmenybės svarbiausias žmogiškąsias savybes – kasdieninį darbštumą, pareigingumą, reiklumą sau, drąsą ir tikėjimą savo veiklos reikalingumu.

2021 04 16

Aušra Čapskytė-Šarauskiene
Dailininkė
www.ausrosgrafika.lt

Džiaugiuosi, kad E.Šimkūnaitės Metus sumanyta pažymėti ne tik įvairiais renginiais, bet ir ekslibrisų paroda, kurią sugalvojo, sukolektavo, sudarė katalogą ir eksponavo Lietuvos Medicinos bibliotekoje p.Regina Vaišvilienė.

Kai p. Regina man pasiūlė sukurti ekslibrisą E.Šimkūnaitės 100-sioms gimimo metinėms paminėti, net nustebau: nejaugi „Žolių Karalienė“ jau 100!

Ir staiga prisiminiau, „pamačiau“, vėl tą vaizdą, kurį mačiau stovėdama Operos ir baletų teatro viršutiniame balkone / maža mergaitė atvesta mamos į „suaugusiųjų“ spektaklių-operą; gal tai buvo „Faustas“, dabar jau nepamenu/, vos pasiekianti balkono kraštą, žvelgianti žemyn į pagrindinį foje. O ten, pačiam vidury, ant raudono kilimo, kažkoks didelis juodas kamuolys - rutulys su mažais iš to tamsaus kamuolio išlindusiais batais. Taip iš viršaus man atrodė Eugenijos Šimkūnaitės figūra. Ir atrodė, kad ji užima labai daug vietos.... Mama pasakė, kad čia Eugenija Šimkūnaitė – tikra Geroji Ragana.

E.Šimkūnaitės fondui linkiu sėkmės ir naujų sumanymų puoselėjant, leidžiant, tvarkant, tyrinėjant ir viešinant Gerosios Raganos didžiulį palikimą.

2021 04 20

Dr. Eugenijos Šimkūnaitės arbatos

Kvėpavimo takams

Sudedamosios dalys: gysločių lapai 20 %, čiobrelių žolė 20 %, svilarožių lapai 20 %, saldžiųjų pankolių vaisiai 10 %, trispalvių našlaičių žolė su žiedais 10 %, raktažolių žiedai 10 %, šalavijų lapai 10 %.

Nervų sistemai

Sudedamosios dalys: raudonžiedžių pasiflorų žolė 20 %, melisų lapai 20 %, sėjamųjų avižų žolė 20 %, pipirmėčių lapai 10 %, levandų žiedai 10 %, apynių spurgai 10 %, sukatžolių žolė 10%.

Švarus organizmas

Sudedamosios dalys: kiaulpienių šaknys 20 %, juodųjų serbentų lapai 20 %, varnalėšų šaknys 15 %, trispalvių našlaičių žolė 15 %, žemuogių lapai 15 %, asiūklių žolė 10 %, beržų lapai 5 %.

Cukraus kiekiui kraujyje

Sudedamosios dalys: žemuogių lapai 30 %, juodųjų serbentų lapai 20 %, trūkažolių šaknys 20 %, pupelių ankštys 10 %, mėlynių lapai 10 %, sėjamųjų avižų žolė 5 %, varnalėšų šaknys 5 %.

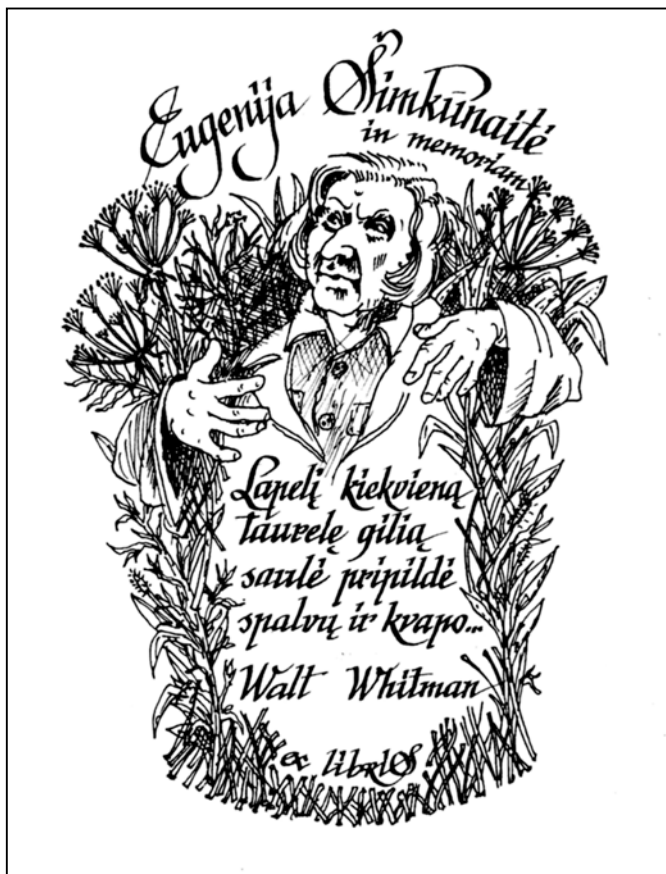
Imuninei sistemai

Sudedamosios dalys: erškėčių vaisiai 30 %, šeivamedžių vaisiai 20 %, cidonijų vaisiai 10 %, šermukšnių vaisiai 10 %, imbierių šakniastiebiai 10 %, juodųjų serbentų lapai 10 %, žemuogių lapai 10 %.

Šlapimo takams

Sudedamosios dalys: anyžių vaisiai 20 %, rykštėnių žolė 15 %, viržių žolė 15 %, kraujažolių žolė 15 %, svilarožių lapai 15 %, beržų lapai 10 %, pilkųjų skleistesnių žolė 10 %.

[Handwritten signature]

Vladas Kudaba, 2021

Klemensas Kupriūnas, 1980

Kęstutis Šiaulytis, 2020

Valerijonas Vytautas Jucys, 1980

Leidinyje panaudoti ekslibrisai iš Utenos kraštotyros muziejaus fondų ir spausdinti parodos kataloge „Ekslibrisai Eugenijai Šimkūnaitėi“, 2021, Lietuvos medicinos biblioteka

Leidinyje panaudotos fotografijos

- *Ovidijaus Kuldos, Danguolės Trimonienės,*
- *Džojos Gundos Barysaitės (LR Seimo kanceliarija)*
- *Reginos Juodkaitės, Kristos Kinčienės*
- *Dainiaus Atkočiūno, Dalios Urbonienės, Olgos Posąškovos (LR Seimo kanceliarijos)*
- *Vilniaus miesto visuomenės sveikatos centro, Alvydo Lukoševičiaus, Jono Danausko nuotraukos*

*Eugenijos Šimkūnaitės
labdaros ir paramos fondas
nuoširdžiai dėkoja
už paramą
Eugenijos Šimkūnaitės metų veikloms
ar aktyvų dalyvavimą jose:*

*LR Kultūros ministerijai
Utenos rajono savivaldybei
UAB „Švenčionių vaistažolės“
Adomo Mickevičiaus bibliotekai
Lietuvos medicinos bibliotekai
Kauno apskrities viešajai bibliotekai
Utenos A. ir M. Miškinių viešajai bibliotekai
UAB „Berlin Chemie Menarini Baltic“
Tauragnų krašto bendruomenei
Dariui Šimkūnui
Ignui Vaskeliui
Eugenijos Šimkūnaitės labdaros
ir paramos fondo savanoriams
Visiems skyrusiems 1,2 proc. gyventojų pajamų mokesčio*

Leidinių rėmė UAB „Švenčionių vaistažolės“

Žydintys
EUGENIJOS
ŠIMKŪNAITĖS
metai

Parengė *Birutė Karnickienė* ir *Rasa Praninskienė*
Pirmame knygos viršelyje spausdinama *Gintauto Stungurio* akvarelė

Išleido „Žuvėdra“ www.zuvedra.lt
Spausdino „Ciklonas“, Žirmūnų g. 68, Vilnius